

Motion till riksdagen 2005/06:Kr390

av **Gunilla Tjernberg m.fl. (kd)**

Kulturarvet

1 Innehållsförteckning

1	Innehållsförteckning.....	1
2	Inledning	3
3	Det materiella kulturarvet.....	3
3.1	Flytta inte Riksantikvariämbetet.....	3
3.2	Ökade kulturmiljösatsningar	4
3.3	Kyrkoantikvarisk ersättning	4
3.4	Stärkt skydd av kyrkstäderna	5
4	Det immateriella kulturarvet	5
5	Arkiv	6
5.1	Arkiven i informationssamhället	6
5.2	Arkiven och den digitala tekniken.....	7
5.3	Regionala folkrörelsearkiv	8
6	Museer	9
6.1	Museernas verksamhet kräver långsiktighet.....	9
6.2	Fritt inträde för barn och unga.....	10
6.3	Hyror och ramanslag	10
6.4	En satsning på museernas samlingar	11
6.4.1	Säkerhet.....	11
6.4.2	Tillåt försäljning av fornynd	12
6.4.3	Visning av kulturskatter nära fyndplatsen	12
6.5	Regionala museer	12
6.6	Naturhistoriska riksmuseet.....	13
6.7	Drottningholms teatermuseum/Sveriges teatermuseum	13
6.8	Museum Vandalorum.....	14
7	ABM-samverkan	14

Fel! Okänt namn på

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om beslutet att flytta Riksantikvarieämbetet till Gotland.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ökade resurser till kulturmiljövård.
3. Riksdagen begär att regeringen återkommer med en redogörelse om behoven för att bevara det kyrkliga kulturarvet.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kyrkstäderna.
5. Riksdagen begär att regeringen återkommer med ett förslag på hur Sverige kan ansluta sig till Unescos konvention till skydd för det immateriella kulturarvet.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om betydelsen av välutbildade arkivarier.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Riksarkivet bör få i uppdrag att utöka sitt arbete för att informera och utbilda folkrörelser och organisationer om arkivens betydelse.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en nationell strategi och en långsiktig digitaliseringsplan för bevarande av digitalt material.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om de regionala folkrörelsearkiven.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en ökad nationell samordning av ABM-samarbetet.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om museernas behov av långsiktighet i budgetarbetet.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om fritt inträde för barn och ungdomar på statliga och regionala museer.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om nödvändigheten av att lösa frågan angående museernas hyreskostnader.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en satsning på museernas samlingar.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om säkerheten på museerna.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om försäljning av fornfynd.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om visning av kulturskatter nära fyndplatsen.
18. Riksdagen begär att regeringen återkommer med ett besked rörande om- och tillbyggnaden av Botanhuset vid Naturhistoriska riksmuseet.

3 Inledning

Alla människor har ett gemensamt ansvar att värna kulturarvet. Vi är alla medskapare av vår kultur och med det följer också ansvaret att föra den vidare som ett arv till kommande generationer. Det gäller både det immateriella arvet av värderingar och traditioner och det materiella av byggnader och föremål.

Det är därför glädjande att insikten om vårt eget kulturarvs betydelse ökat i samhället. Att ha god kännedom om sitt eget kulturarv är både en förutsättning för att bygga upp sin egen identitet och för att kunna respektera andras kultur och värden. I mötet mellan kulturer krävs förståelse för att kulturarvet inte är givet en gång för alla, utan ständigt berikas av nya upplevelser, erfarenheter och kontakter med andra länder och kulturer. Att värna och värdera sin egen kultur och samtidigt bejaka mångfald och värdesätta andra kulturer är förutsättningen för en positiv integration.

Ett särskilt ansvar för kulturarvet har våra kulturarvsbärande institutioner: arkiven, biblioteken och museerna, de så kallade ABM-institutionerna. Deras gemensamma ansvar ligger i att välja ut vad som ska bevaras, systematisera materialet och sprida information till allmänheten. Alla tre delarna i ansvaret måste uppfyllas för att institutionerna ska uppfylla sin roll. ABM-institutionerna förenas på detta sätt av en gemensam uppgift men den innebär inte att de är utbytbara. Varje institution har också en egenart som måste tas till vara.

4 Det materiella kulturarvet

Byggnader, kulturlandskap, kulturhistoriska föremål och dokument tillhör den synliga, materiella delen av vårt kulturarv. För denna del av kulturarvet har arkiv, museer och bibliotek ett särskilt ansvar. Det är ett komplext ansvar som kräver ständig förnyelse och utveckling. Det handlar både om ett inåtvänt arbete av registrering, vård, konservering och magasinering men också om ett utåtriktat arbete av utställningar, visningar, forskarstöd med mera.

4.1 Flytta inte Riksantikvariämbetet

Våren 2005 presenterade regeringen som en följd av försvarsnedläggningarna ett förslag om utlokalisering av statliga myndigheter till de drabbade orterna. En av de myndigheter som föreslås flytta är Riksantikvarieämbetet (RAÄ). RAÄ är en statlig myndighet med ansvar för frågor som rör kulturmiljövård och kulturarv. De verkar för att kulturmiljön och kulturarvet ska bevaras och brukas på bästa sätt. Arbetet sker till stor del i samverkan med bland annat länsstyrelserna och de regionala museerna.

Lokaliseringsutredningens ursprungliga förslag innebar att 260 jobb vid RAÄ flyttas från Stockholm till Gotland med nystart den 1 januari 2006.

Fel! Okänt namn på

Regeringen insåg det omöjliga i detta och beslutet som fattades innebär att 140 jobb skall flyttas med start under 2007.

Kristdemokraterna anser att den föreslagna flytten av RAÄ är orimlig ur såväl ett mänskligt som ett ekonomiskt perspektiv. En eventuell flytt skulle dessutom innebära ett dråpslag mot kulturmiljöarbetet i Sverige för en lång tid, och RAÄ:s samarbete med andra kulturinstitutioner och länsstyrelsen skulle försvåras. Beslutet är också fattat av regeringen helt utan riksdagens hörande, vilket är oacceptabelt. Vi anser därför att regeringen bör dra tillbaka beslutet att flytta delar av RAÄ:s verksamhet till Gotland.

4.2 Ökade kulturmiljösatsningar

Kulturmiljöarbete handlar om insatser för bevarande av delar av det materiella kulturarvet. Från att tidigare ha varit inriktat främst på fornlämningar och särskilt värdefull bebyggelse omfattar arbetet i dag också den historiska kontinuiteten i hela miljön. Varje generation bär ett dubbelt ansvar för arkitektur och bebyggelseplanering – att sätta tidstypiska avtryck i sin samtida kulturmiljö och att bevara kulturhistoriskt värdefull bebyggelse.

Under årens lopp har antalet byggnader som faller inom ramen för Riksantikvarieämbetets ansvarsområde för kulturmiljövård ökat. Det har dock tidigare inte skett någon motsvarande höjning av anslagen, vilket inneburit att en viktig del av vårt kulturarv bokstavligen står och förfaller. Vi satsar därför 30 miljoner kronor årligen för att möjliggöra ökade insatser på detta område.

Kulturmiljöarbetet är beroende av långsiktig planering, vilket ibland omöjliggörs av regeringens kortsiktiga förändringar av anslagen. Bristen på långsiktighet gäller även de stora svängningarna mellan olika års offentliga infrastrukturinvesteringar, vilket Riksantikvarieämbetet uppmärksammat som ett stort problem.

Ett viktigt kulturmiljöarbete bedrivs på många olika nivåer i samhället. Vi vill därför särskilt uppmärksamma det arbete som bedrivs av landets hembygds- och fornminnesföreningar som omfattar mer än 450 000 medlemmar. Tillsammans med de insatser som görs av byggnads- och kulturnämnder, länsstyrelser och läns- och kommunala museer samt Riksantikvarieämbetet bidrar de till att förvalta en viktig del av det svenska kulturarvet. Vi vill därför göra en omfördelning inom anslaget till kulturmiljövård så att ytterligare 1 miljon kronor årligen kommer de ideella organisationerna till del.

4.3 Kyrkoantikvarisk ersättning

Trots att kyrkan har skilts från staten har staten ett fortsatt ansvar för det värdefulla kulturarv som våra kyrkor utgör. Det är ett kulturarv som har betydelse för hela samhället och inte enbart för Svenska kyrkans medlemmar. Den kyrkoantikvariska ersättningen är en överenskommelse mellan staten och kyrkan gällande statens åtagande för att underhålla och bevara Svenska kyrkans kyrkobyggnader. Stödet är reglerat fram till 2009 och innebär en succes-

siv ökning av stödet varje år. För nästa år föreslår regeringen en neddragning av den kyrkoantikvariska ersättningen med 15 miljoner kronor ”för att möjliggöra andra satsningar inom utgiftsområdet”. Vi anser att det är ett brott mot det avtal som reglerar ersättningen mellan staten och Svenska kyrkan. Därför ökar vi den kyrkoantikvariska ersättningen med 15 miljoner kronor för 2006.

Särskilt olyckligt är neddragningen av stödet mot bakgrund av den debatt som förts rörande församlingarnas bristande förmåga att sköta underhållet av sina kyrkor. Särskilt uppmärksammat har ett fall blivit i Trelleborg där regeringsrätten gett Hammarlövs församling rätt att riva kyrkan i Maglarp eftersom församlingen inte har råd med underhållet. På andra håll i landet har kyrkor lagts i malpåse och står mer eller mindre och förfaller. Det är därför rimligt att ifrågasätta om den statliga kyrkoantikvariska ersättningen är tillräcklig. Vi anser därför att regeringen bör återkomma till riksdagen med en redogörelse för vilka behov som finns för att bevara vårt kyrkliga kulturarv och hur väl detta uppfylls av den kyrkoantikvariska ersättningen.

4.4 Stärkt skydd av kyrkstäderna

Det har funnits runt 70 kyrkstäder i Sverige. Av dessa finns minst 16 bevarade i dag. Dessa finns i Norrbotten, Västerbotten samt Jämtland. De kyrkstäder som finns bevarade används i viss mån fortfarande enligt gammal tradition. Kristdemokraterna har tidigare tagit upp frågan angående skyddet för våra kyrkstäder. Frågan har varit föremål för utredning i Kulturbebyggelseutredningen. Utredningen lämnade i september 2003 ett delbetänkande till regeringen. Kulturbebyggelseutredningen slår fast att ett stärkt skydd behövs för kyrkstäderna och deras tradition. Enligt utredningen tryggar den befintliga lagstiftningen inte ett långsiktigt bevarande av kyrkstäder. För att stärka skyddet för kyrkstäderna föreslår utredningen en särskild reglering i kulturminneslagen. Den skulle ge förutsättningar för ett skydd som kan anpassas efter de stora variationer som finns mellan olika kyrkstäder. Kristdemokraterna begär att regeringen återkommer till riksdagen med ett förslag om en lagändring i enlighet med utredningens förslag.

5 Det immateriella kulturarvet

Det för ögat osynliga kulturarvet i form av gemensamma värderingar, traditioner, religion, livsåskådning, språk, folkminnen, Ortsnamn och mycket mer är viktiga element i det immateriella kulturarvet. Det är i detta immateriella kulturarv som vi har vår kulturella identitet. Kunskap om vårt eget immateriella kulturarv skänker trygghet i vår egen identitet, vilket är nödvändigt för att vi ska kunna möta och känna respekt för andras kulturer och traditioner. Det immateriella kulturarvet blir därigenom ett viktigt vapen i kampen mot rasism och främlingsfientlighet. Arkiv och museer är tillsammans med skolor, kyrkor, teatrar, andra kulturinstitutioner och frivilliga organisationer av olika slag

Fel! Okänt namn på

naturliga platser för att förmedla och diskutera vårt kulturarv och därigenom människans förutsättningar, livsfrågor och värderingar.

För ett par år sedan antog Unesco en konvention till skydd för det immateriella kulturarvet. Den är tänkt som ett komplement till den nuvarande Världsarvslistan som ger skydd åt betydande monument och naturområden. Konventionen ska skydda värdefulla kulturella företeelser som till exempel muntliga traditioner och språk, traditionell dans och musik, ceremonier och traditionellt hantverkskunnande. Det är en konvention som kan komma att få stor betydelse för andra kulturer än den västerländska. Det är kulturer som ofta saknar kulturella minnesmärken som byggnader men som har en levande kultur i form av till exempel traditionella sånger och danser. I Sverige vore det inte orimligt att tänka sig att till exempel midsommarfirandet i Dalarna skulle kunna komma att omfattas av konventionen.

Konventionen har ännu inte trätt i kraft eftersom den inte ratificerats av tillräckligt många länder. Kristdemokraterna anser att denna konvention kan utgöra startskottet för en uppgradering av det immateriella kulturarvet och begär att regeringen återkommer med ett förslag på hur Sverige ska kunna ratificera konventionen.

6 Arkiv

Runtom i landet finns hundratals arkiv av olika karaktär och storlek som tillsammans förvaltar ett enormt arkivbestånd. Deras samlingar speglar människors tankar, föreställningar, handlingar och symboler genom tiderna. Genom arkivalierna kan vi följa idéer och handlingsmönster från tidig medeltid fram till våra dagar och se hur det moderna Sverige växt fram på såväl central som regional och lokal nivå.

Det ökade intresset för släktforskning och hembygdsforskning har gjort att arkiven fått ett uppsving när det gäller allmänhetens användning av materialet. Forskarplatserna är på många platser hårt utnyttjade, något som naturligtvis är glädjande. Samtidigt innebär tillströmningen ett behov av att från politiskt håll följa utvecklingen noggrant så att tillräckliga resurser anslås både för att garantera samlingarnas bevarande och säkerhet och för att ge personalen rimliga arbetsvillkor. Redan nu har arkivpersonalens arbetsbelastning med att tillhandahålla material ökat markant. Under 2004 beställdes 131 442 volymer fram vid Riks- och landsarkiven, under de 113 019 forskarbesök som gjordes (enligt Riksarkivets årsredovisning).

6.1 Arkiven i informationssamhället

I ett samhälle där mängden pappersmaterial är oöverskådligt blir besluten om vad som är intressant att bevara för framtiden allt svårare men också allt viktigare. Trots att avgränsningarna för vad som ska bevaras blir allt striktare är materialökningen i arkiven enorm. Bara under 2004 ökade Riks- och landsar-

kivens bestånd med 11 000 hyllmeter. För att skapa en rimliga förutsättning för framtidens forskare är det avgörande att beslut om bevarande tas av välutbildad och kompetent personal. Det är därför viktigt att det inte bara vid Riks- och landsarkiven utan även vid till exempel större myndigheter och kommuner finns högskoleutbildade arkivarier.

Det behöver skapas en bredare medvetenhet i samhället om arkivmaterialets betydelse för vår historia. Det är särskilt viktigt eftersom många enskilda arkiv i dag förstörs på grund av okunnighet om materialets betydelse. Många idrottsföreningar har till exempel arkiv av ett stort kulturhistoriskt värde men som många gånger förstörs eller riskerar att förstöras eftersom de ansvariga inte förstår värdet i de samlingar man förfogar över. Riksarkivet bör ges i uppdrag att utöka sitt arbete med att informera och utbilda föreningar, folkrörelser, organisationer och enskilda om arkivens betydelse och om möjligheterna att bevara arkivmaterial för eftervärden. Ett samarbete med till exempel Riksidrottsförbundet och studieförbunden är avgörande för att nå ut till föreningar över hela landet.

6.2 Arkiven och den digitala tekniken

En av samhällets största utmaningar på kulturarvsområdet någonsin är övergången till den digitala tekniken. Det ”papperslösa samhället” har medfört en helt ny typ av material som på något sätt skall bevaras för framtiden. Det digitala materialet är flyktigt och föränderligt och samtidigt oöverskådligt i sin omfattning. Frågan om vad som ska bevaras av hemsidor, webbtidningar och e-postkommunikation är mycket svår men samtidigt mycket viktig eftersom en stor del av det som publiceras i vårt samhälle enbart finns i digital form. En ytterligare försvårande omständighet är att den digitala tekniken ständigt förändras och utvecklas. Datorprogram och lagringsmetoder blir snabbt omoderna och det går inte längre att använda material som sparats för ett tiotal år sedan.

För arkiven och biblioteken innebär den digitala utvecklingen nya utmaningar. I utredningen om kungliga biblioteket *KB – ett nav i kunskapssamhället*, SOU 2003:129, konstateras att behoven av samordning och organisation på det digitala området är akut för att inte mängder av information ska förloras för framtiden. Detta gäller naturligtvis i minst lika hög utsträckning för arkiven.

Mycket arbete görs för att bevara digitalt material och för att komma fram till gemensamma standarder för bevarande. Riksarkivet bedriver bland annat ett samarbete med Luleå tekniska universitet för att utveckla långsiktiga lösningar för digitalt bevarande. Kristdemokraterna anser dock liksom flertalet remissinstanser att detta inte är tillräckligt. Regeringen säger i sin proposition att det är viktigt med samverkan på detta område och att de anser att det påbörjade arbetet ska fortsätta. Däremot finns ingen strategi, inga mål och ingen helhetssyn från regeringens sida på detta mycket komplexa område.

Vi anser att det är regeringens ansvar att i samarbete med framför allt Riksarkivet och Kungliga biblioteket ta fram en nationell strategi och en lång-

Fel! Okänt namn på

siktig digitaliseringsplan för bevarande av digitalt material. Att detta inte redan gjorts är anmärkningsvärt och kan komma att få oönskade konsekvenser för bevarandet av information och material från vår tid. Självklart ska allt pågående arbete tas till vara och fortsätta men det måste finnas någon instans som från central position fattar beslut och samordnar arbetet. Detta finns inte idag även om såväl Riksarkivet och Kungliga biblioteket gör betydande insatser. Det saknas resurser och det saknas politiskt engagemang och styrning.

6.3 Regionala folkrörelsearkiv

Utöver Riks- och landsarkiven finns ett antal regionala arkiv som får statligt stöd. Den större delen av dessa är olika former av folkrörelsearkiv. Syftet med det statliga stödet är att skapa ett nät av väl fungerande regionala arkivinstitutioner i landet och att bättre integrera folkrörelsearkiven i den regionala kulturpolitiken. Många av de regionala arkiven brottas i dag med stora ekonomiska problem. Att samla in och säkerställa information, att göra den tillgänglig och dessutom arbeta aktivt för att fler skall få tillgång till samlingarna kräver betydligt större resurser än arkiven i dag har till sitt förfogande. Särskilda utvecklingsinsatser i form av exempelvis arkivpedagogik behöver också göras.

Trots att besöken vid de regionala arkiven ökar och de har blivit en allt större resurs för både privat och offentlig sektor har anslaget under flera år varit oförändrat. Kristdemokraterna har därför under flera år begärt en ökning av det statliga stödet till de regionala arkiven. Regeringen har infört ett nationellt uppdrag på arkivområdet som ska kunna komma de regionala folkrörelsearkiven till del. Det är positivt eftersom detta bland annat kan användas för att på olika sätt utveckla arkivpedagogiken. Men det nationella uppdraget är inte tillräckligt. De regionala arkiven behöver även en permanent anslagshöjning. Kristdemokraterna satsar därför 2 miljoner kronor mer än regeringen det kommande året på detta område.

Regeringen har under de senaste åren genomfört en bred satsning på industrisamhällets kulturarv. Kristdemokraterna stöder satsningen men har genomgående poängterat att även folkrörelsearkiven bör få del av de ökade resurserna. Folkrörelsearkiven har sedan länge arbetat konkret och aktivt på detta område. Det finns till exempel inte en bruksort i landet som inte har eller har haft ett mer eller mindre omfattande folkrörelseliv. Det kan handla om fackföreningar, nykterhetsrörelser, idrottsrörelser, frikyrkor med mera. Genom folkrörelsearkiven kan vi få en mycket god bild av hur arbetarna, tjänstemännen, barnen och de hemarbetande hade det både i sitt arbete och på sin fritid. På foton och affischer, i brev, verksamhetsberättelser och protokoll kan vi få en bild av deras livssituation. Detta ger en helhetsbild av arbetarnas historia och det industriella kulturarvet. Det är mot denna bakgrund som vår satsning på de regionala arkiven ska ses.

7 Museer

Museerna ansvarar för en stor del av det materiella kulturarvet. De har ett ansvar för att föremålen bevaras men också för att de finns tillgängliga för allmänheten och forskarsamhället. I bevarandet ligger också samlandet. Det ligger i museernas uppgift att besluta om vad från vår egen tid som ska bevaras. Det är en uppgift som i sig är avgörande för kulturarvet. Det är vi, här och nu, som genom museerna fattar beslut om hur framtidens människor kommer att se på vår tid.

Den utåtriktade verksamheten på ett museum bör syfta till att skapa ökad förståelse för vårt kulturarv och stimulera människor till att ställa frågor om sig själva, om vårt samhälle och våra värderingar. I arbetet för att motverka främlingsfientlighet och rasism kan därför museernas roll inte nog poängteras.

Föremålen i ett museum har en unik förmåga att ge upplevelser, och det är i det som särarten i museets utåtriktade verksamhet ligger. I museernas verksamhet ligger att med ett vetenskapligt förhållningssätt finna ny kunskap om föremålen och dess plats i historien. De måste vara behjälpliga för forskare för att på så sätt bidra till ny kunskap om vår historia och framtid.

7.1 Museernas verksamhet kräver långsiktighet

Upprepade gånger har vi påpekat att det är det långsiktiga arbetet vid museerna som behöver stöd. År för år behöver museerna fortsätta sitt arbete med kunskapsuppbbyggnad, vård och underhåll av samlingar, arkiv och bilder, rådgivning och information. Den statliga budgeten måste fokuseras på långsiktiga, inte tidsbegränsade bidrag. Kulturrådet har också påpekat att museernas ekonomi påverkas mycket negativt av en ökande ”projektifiering”. Vi känner stor oro för museerna, eftersom vi menar att regeringen trots att man nu har insikt om hur problembilden på museisidan ser ut, underlåter att ta ett samlat grepp för att förbättra situationen. Vår oro handlar till stor del om regeringens bristande långsiktighet när det gäller samlingarna, men även hur regeringen valt att hantera hyreskostnaderna.

Nu genomför regeringen som en del i sitt jobbpaket en satsning på arbetslösa akademiker inom kultursektorn. 650 personer ska under ett tvåårigt projekt anställas för att vårda de statliga museisamlingarna. Det är en nödvändig insats men enbart en tvåårig satsning. Återigen ska en kortsiktig insats lösa de mest akuta problemen (se mer om detta i kapitlet ”En insats för att vårda samlingarna” nedan). Kulturrådet har redan tidigare påpekat att museernas allt större beroende av arbetsmarknadspolitiska medel riskerar att bli ett stort problem. Många satsningar på museiområdet görs som arbetsmarknadspolitiska åtgärder där arbetslösa ska sättas i arbete. Det gör att museerna blir sårbara för arbetsmarknadspolitikens svängningar. Denna nya satsning från regeringens sida visar att Kulturrådets kritik är befogad.

Fel! Okänt namn på

7.2 Fritt inträde för barn och unga

Kristdemokraterna vill arbeta för att långsiktigt bevara samlingarna, öka tillgängligheten till museerna och nå nya grupper av besökare. Vi är därför kritiska till regeringens satsning på fritt inträde på de statliga museerna. Självklart är det bra att så många människor som möjligt får tillgång till museernas verksamhet, och en inträdesavgift kan innebära ett hinder för många. Särskilt positivt är det för barn och unga att få tillgång till vårt kulturarv. Satsningen kostar dock mycket pengar, och det är pengar som måste ställas mot andra kulturpolitiska prioriteringar. Museernas hårt ansträngda ekonomi har tvingat dem till både indragna verksamheter och uppsägningar. Museernas samlingar står i vissa fall och bokstavligen ruttnar bort. Det är mot denna bakgrund som satsningen måste ställas. Det finns också en uppenbar risk att en satsning på fri entré på de statliga museerna kommer att slå hårt mot de icke-statliga museerna som får en mycket svår konkurrenssituation. Dessutom är detta en satsning som framför allt kommer att gynna de som bor i eller i närheten av Stockholm eftersom den övervägande majoriteten av museerna är lokaliserade till Stockholm.

Kristdemokraterna anser mot bakgrund av detta att regeringens satsning inte kan motiveras. Vi vidhåller därför vårt krav på att reformen ska gälla fritt inträde för barn och ungdomar upp till 19 år och utökas till att gälla även de regionala museerna. Vi anser att barnen och ungdomarna är en av de mest prioriterade grupperna när kultursatsningar görs, och vi anser därför att denna prioritering är den mest riktiga. Dessutom ger detta en spridning på satsningarna över hela landet. Vi sparar därför 70 miljoner kronor av de 96 miljoner kronor som regeringen lägger på reformen för fri entré på de centrala museerna. Av dessa 70 miljoner kronor lägger vi 10 miljoner kronor till de regionala museerna för att bekosta fri entré för barn och ungdomar.

7.3 Hyror och ramanslag

Museernas ekonomiska situation är på många håll ansträngd, och otydligheten i regeringens politik skapar en villrådighet som är olycklig för alla inblandade. Pengar dras först in för att därefter komma tillbaka och så småningom kompenseras. Stöd som utlovas för ett museum ett år, uppfylls inte med nödvändighet ett annat. Dessutom vet vi nu att av många museers anslag går mer än hälften till hyreskostnader.

Sedan 1993 betalar kulturinstitutioner vad Statens fastighetsverk kallar marknadshyror eller marknadslignande hyror. Staten sätter alltså genom ett statligt verk hyror som om fastigheterna och verksamheterna vore kommersiella. En sådan hyressättning är inte realistisk för vissa kulturbyggnader eftersom verksamheten är intimt förknippad med byggnaden, till exempel Operan och Dramaten. Marknadshyror förutsätter att verksamheten kan överväga att flytta om de inte anser att hyresvillkoren är rimliga. Det är inte en möjlighet för dessa kulturinstitutioner. När systemet infördes komparerades institutionerna fullt ut för den hyreshöjning som marknadstänkandet ledde till.

Med åren har denna kompensation i många fall urholkats, och sedan 1994/95 ges ingen automatisk kompensation för ökade hyreskostnader. Utöver detta har regeringen också fråntagit museer och andra kulturinstitutioner incitamentet att försöka sänka sina hyreskostnader, eftersom ramanslaget sänks med motsvarande summa om hyrorna förhandlas ner. Regeringen tillsatte efter omfattande kritik en kommitté som fick i uppdrag att se över hyressättningen för ändamålsfastigheter inom kultur- och högskolesektorn. Kommittén överlämnade sitt betänkande i april förra året (SOU 2004:28) och konstaterar där att det finns många brister som måste åtgärdas. Vi förväntar oss att regeringen snarast återkommer till riksdagen med förslag utifrån kommitténs betänkande.

7.4 En satsning på museernas samlingar

På museerna finns ett fortsatt stort eftersläpande behov av vård, registrering, dokumentation och digitalisering. Föremål förstörs av fukt och mögel och renoverings- och konserveringsinsatser skjuts upp i brist på resurser. Ändamålsenlig förvaring för samlingarna saknas på många håll. Dessutom växer samlingarna ständigt. Tusentals nya föremål ska varje år tas om hand av museerna som redan nu har svårt att hantera de samlingar som redan finns.

Samlingarna är kärnan i museernas verksamhet och en satsning för samlingarnas bevarande är nödvändig. Därför är det naturligtvis glädjande att regeringen nu efter år av påpekanden från museerna själva och från oss gör en satsning på detta område. Regeringens satsning innehåller dock flera frågetecken. Regeringen anslår 275 miljoner kronor för att anställa 650 arbetslösa akademiker för att tillgängliggöra och vårda museernas samlingar. Vilken är museernas roll i detta? Vilka möjligheter har de att styra över vilka som anställs för att vårda deras samlingar? Vem står för kostnaden för själva konserveringen eller för nya förvaringslokaler? Det finns många frågor utan svar. Det är inte alltid brist på personal som är det största problemet utan brist på resurser för att till exempel kunna iordningställa välfungerande förvaringslokaler. Regeringens satsning måste därför framför allt ses som en arbetsmarknadspolitisk satsning och inte en museisatsning.

Kristdemokraterna förslår en stor satsning på museernas samlingar. Vi vill genomföra en satsning där museernas behov styr verksamheten, inte behovet av arbetsmarknadspolitiska sysselsättningsprogram. Resurserna ska kunna satsas på såväl personal som lokaler eller konserveringsinsatser. Museerna ska själva styra satsningens utformning. För detta ändamål satsar vi 200 miljoner kronor.

7.4.1 Säkerhet

Ett annat stort problem som uppmärksammats under året är museernas säkerhet både när det gäller stöld och brand. I Stockholm har en översyn gjorts av brandsäkerheten på museerna och resultaten är förfärande. På många museer skulle en brand innebära att inom loppet av några minuter skulle ovärderliga samlingar gå upp i rök, och situationen är säkerligen inte unik för Stock-

Fel! Okänt namn på

holmsmuseerna. Vi menar att det här är en ohållbar situation som måste åtgärdas snarast. Det är alltför stora värden som står på spel för att insatser ska kunna vänta.

Kulturrådet har utarbetat en strategi för museernas säkerhetsarbete. Det är en utredning som innehåller många förslag som bör tas till vara i arbetet med att förbättra museernas säkerhet. Bland annat framhålls vikten av att varje museum utarbetar en plan för säkerhetsarbetet för att skapa en medvetenhet om vilka risker som finns. Vi ser mycket positivt på Kulturrådets arbete inom detta område. Den satsning vi föreslår för att stärka arbetet med museernas samlingar bör även kunna användas för detta ändamål.

7.4.2 Tillåt försäljning av fornynd

Riksantikvarieämbetet (RAÄ) ansvarar för de nya föremål som genom arkeologiska utgrävningar tillförs museerna. RAÄ överlåter ansvaret för föremålen till museerna mot att de åtar sig att vårda föremålen i framtiden på ett tillfredsställande sätt. Kulturminneslagen medger dock inte att RAÄ upplåter fornynd för försäljning. Kristdemokraterna anser att det i vissa särskilda fall ska vara möjligt att genomföra en försäljning av fornynd. Det kan vara tillfällen när man på en och samma plats hittar stora mängder av likartade föremål av samma sort och som har ett begränsat värde att bevara för framtiden. Som exempel kan nämnas att när den förlista ostindiefararen Götheborg bärgades togs närmare nio ton av kinesiska porslinskärvor omhand. Dessa anser vi skulle varit fullt rimliga att till viss del avyttra för att därigenom få resurser för att finansiera ett angeläget kulturprojekt.

7.4.3 Visning av kulturskatter nära fyndplatsen

När fornynd av stort värde hittas placeras de i Stockholm, ofta på Historiska museet. Enligt lag kan fornynd dock överlåtas eller lånas ut till ett museum som åtar sig att vårda fornyndet på ett tillfredsställande sätt. Ett skäl för Historiska museet att avstyrka en ansökan om att få låna ett fornynd kan exempelvis vara att fyndet har nationellt intresse och bör vara tillgängligt för forskare eller att föremålstypen från regionen saknas i de nationella samlingarna. Ett annat skäl kan vara att det nya fyndet hör ihop med föremål från samma fyndplats som redan finns på Historiska museet och att samtliga fynd från en fyndplats bör hållas ihop. Kristdemokraterna anser dock inte att detta är tillräckliga skäl för att under en tid visa föremålen nära fyndplatsen. Fornynd av detta slag har ofta ett stort regionalt intresse. Därför bör i större utsträckning nya fornynd först visas på de regionala museerna.

7.5 Regionala museer

Länsmuseerna fungerar som centrum för den regionala museiverksamheten och har också en viktig roll när det gäller kulturmiljövård. De är således mycket viktiga för att målet om ett levande kulturliv i hela landet skall kunna

uppfyllas. Därför anser vi att det är naturligt att de omfattas av satsningen på fritt inträde till museerna (se ovan).

Kulturrådet har i utredningen *Regionala museer och nationell kulturpolitik* konstaterat att det för museerna råder en mycket oklar bild när det gäller huvudmännens och statens mål och förväntningar. De anser att hela målstyrnings- och utvärderingsprocessen måste bli tydligare. Vi hoppas att regeringen tar till sig utredningens kritik och återkommer till riksdagen med ett förslag på detta område.

De ekonomiska behoven hos de regionala museerna är mycket stora. Kulturrådet har utpekat den ökande ”projektifieringen” som ett stort problem för museernas ekonomi något vi också tidigare påpekat. Dessutom behövs stora satsningar på säkerheten. Kristdemokraterna förslår därför att även de regionala museerna ska omfattas av vår satsning på museernas samlingar.

7.6 Naturhistoriska riksmuseet

Naturhistoriska riksmuseets samlingar omfattar i dag cirka nio miljoner djur, växter och mineral. Samlingarna visas i museets utställningar men används också av forskare. Museet har sedan många år tillbaka stora problem med förvaringen av samlingarna. Brister i utrymme och resurser har inneburit att stora delar av samlingarna förvaras under så dåliga förhållanden att deras fortsatta existens är äventyrad.

Kristdemokraterna har vid flera olika tillfällen tagit upp frågan angående situationen på Naturhistoriska riksmuseet. Nya magasin måste till både för samlingarnas säkerhet och för att öka tillgängligheten för forskare. År 2001 krävde kulturutskottet för första gången att regeringen skulle återkomma med ett förslag på en lösning. Det är ett krav som sedan dess återupprepats vid ett flertal tillfällen.

Nu har museet påbörjat en om- och tillbyggnad av det så kallade Botanhuset. Om tillbyggnationerna blir så omfattande som museet önskar kommer detta att lösa en del av de befintliga problemen. Museet har dock ännu inte fått något godkännande från regeringen rörande de planerade tillbyggnaderna. De har inte heller fått något besked om hur de ökade hyreskostnaderna som tillbyggnaden kommer att medföra ska hanteras. Kristdemokraterna begär att regeringen återkommer med besked om om- och tillbyggnaderna av Botanhuset vid Naturhistoriska riksmuseet.

7.7 Drottningholms teatermuseum/Sveriges teatermuseum

Drottningholms teatermuseum, numera Sveriges teatermuseum, grundades 1922. Museet som drivs av en stiftelse med statliga stöd förvaltar några av Europas största och värdefullaste teatersamlingar från medeltiden till i dag. Samlingarna inkluderar världens största samling 1700-talskulisser, ett av de största scenkonstbiblioteken, omfattande enskilda arkiv, 1,5 miljoner foton

Fel! Okänt namn på

och en löpande för svensk repetoardatabas. Efter uppsägning från Filmhuset för några år sedan flyttade museet till Operans och Dramatens verkstadsbyggnad i Nacka. Utan tillräckliga hyresmedel fick museet skrinlägga alla planer på anständiga utställningslokaler och minska personal så drastiskt att bas-tjänster för museisamling, arkiv och samtidsdokumentation nu saknas. Situationen är nu så svår att hela biblioteks- och arkivverksamheten dessutom är i fara. Revisorerna har påpekat att museet inte längre kan leva upp till de krav som ställs i stadgarna. Svenska och utländska forskare är mycket oroade och situationen har påtalats internationellt. Det är därför i det närmaste skandal att Socialdemokraterna helt ignorerar problemet. För att lösa den mest akuta krisen ger Kristdemokraterna i sitt budgetalternativ ett årligt tillskott på en och en halv miljon till museet inom anslag 28:31.

7.8 Museum Vandalorum

I vårpropositionen 2000 föreslog regeringen inrättande av ett femårigt verksamhetsstöd på åtta miljoner kronor till Museum Vandalorum i Värnamo från år 2003. På grund av förseningar beslöt regeringen i vårpropositionen 2003 att skjuta upp stödet till dess verksamheten kommit i gång.

I budgetpropositionen 2005 gör regeringen en ny bedömning. Regeringen konstaterar att det inte längre går att motivera ett statligt åtagande för Museum Vandalorum med hänvisning till förseningen av byggstarten samt att projektets ursprungliga intentioner förändrats.

Regeringens agerande måste ifrågasättas. Att förseningar äger rum är knappast ovanligt i den här typen av projekt. Det förändrar inte i sig förutsättningarna för att när verksamheten väl kommer i gång är minst lika väl värt att stödja som tidigare. Såväl landsting som Värnamo kommun och näringsliv har redan bidragit med medel i projekteringsfasen, och de har naturligtvis förutsatt att staten står fast vid sitt löfte.

Att projektet ändrat inriktning stämmer inte. De ursprungliga intentionerna är fortfarande grunden i projektet även om en privat donation som tidigare utlovats till museet inte kommer att verkställas.

För regionen är Museum Vandalorum en stor satsning, och det är av avgörande betydelse för tillväxten att projektet kommer i gång, och statens resurser är en förutsättning för detta.

8 ABM-samverkan

De så kallade ABM-institutionerna: arkiv, bibliotek och museer, har ett särskilt ansvar för att värna vårt kulturarv. Eftersom institutionerna förenas i sitt ansvar för kulturarvet är det också viktigt att det finns ett aktivt samarbete dem emellan. Det kan dock inte nog betonas att samarbete inte innebär sam-

Fel! Okänt namn på

gående. Varje institution måste få bevara sin unika profil och sitt unika uppdrag.

Kristdemokraterna har länge arbetat för ett stärkt samarbete mellan ABM-institutionerna. Det var också efter ett kristdemokratiskt initiativ som regeringen hösten 2001 begärde att Kungliga biblioteket, Riksarkivet och Riksantikvarieämbetet skulle göra en sammanställning av det pågående arbetet på området. Resultatet redovisades 2002 i rapporten *ABM-samverkan mellan arkiv, bibliotek och museer*. Tyvärr har regeringen inte tagit något större intryck av detta arbete. I arkivpropositionen i våras konstaterade regeringen att ”ABM-samverkan, på såväl nationell som regional och lokal nivå, är av stor betydelse”. Men det finns inga förslag, visioner eller ambitioner. I rapporten från 2002 uttrycker ABM-institutionerna en stor vilja och goda förutsättningar för att gå vidare med ett mer organiserat samarbete. De efterlyser en nationell samordnande funktion på området för att de ska kunna påbörja arbetet med större projekt. Det är därför särskilt beklagligt att inte regeringen dragit nytta av den vilja till samverkan som finns för att påbörja ett större arbete på detta område.

I många andra länder har arbetet med en ökad samverkan kommit betydligt längre än i Sverige. Som exempel kan nämnas Storbritannien där regeringen Blair 1998 tog initiativ till ett organ för samverkan på nationell nivå. Resultatet blev *Resource* som etablerades år 2000 och som samordnar allt statligt arbete inom ABM-sektorn. Det är inte säkert att Sverige ska ha en likadan utveckling som i Storbritannien, men exemplet visar att i andra länder finns en ambition på detta område som saknas hos den svenska regeringen.

Stockholm den 5 oktober 2005

Gunilla Tjernberg (kd)

Inger Davidson (kd)

Ulrik Lindgren (kd)

Sven Brus (kd)

Torsten Lindström (kd)

Olle Sandahl (kd)

Chatrine Pålsson (kd)

Rosita Runegrund (kd)

Kenneth Lantz (kd)

Dan Kihlström (kd)